

İNFORMASIYA HÜQUQU

KONSTITUSİYAYA DƏYİŞİKLİYƏ ZƏRURƏT VARMı: AZƏRBAYCANDA İNFORMASIYA SAHƏSİNDƏ HÜQUQ VƏ AZADLIQLARA DAİR NORMALARDA ZİDDİYYƏTLƏR

GÜLNAZ RZAYEVA*

Annotasiya

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası milli qanunvericilik sisteminin əsasını təşkil edir. Bütün hüquq sahələrində olduğu kimi, informasiya hüququ üçün də rəhbər müddəalar və ilkin başlanğıclar Konstitusiyada müəyyən olunmuşdur. Lakin informasiya sahəsində hüquq və azadlıqların realizə formalarının müasir dövrün tələbindən irəli gələrək, dəyişməsi bir çox konstitusion normalara yenidən nəzər salınmasını zəruri edir. Təqdim etdiyimiz məqalədə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının aşağıdakı maddələri təhlil olunaraq təklif və tövsiyələr təqdim olunacaqdır: məlumat azadlığı (ARK-nın 50-ci maddəsi); fikir və söz azadlığı (ARK-nın 47-ci maddəsi); insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təminatı (ARK-nın 71-ci maddəsi).

Açar sözlər: *Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası, məlumat azadlığı, ifadə azadlığı, məhdudsiyyətlər, legitim maraqlar, mütənasiblik.*

I. Məlumat azadlığına dair konstitusion norma və beynəlxalq normaların müqayisəli təhlili

1.1.1. Məlumat azadlığını təsbit edən 50-ci maddənin I bəndinə dair təkliflər.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının (bundan sonra – ARK) 50-ci maddəsi hər kəsin məlumat azadlığını bəyan edir. Üç bənddən ibarət olan bu maddənin müqayisəli təhlilini aparmaq məqsədilə Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi, Mülki və Siyasi Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt və İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyasını nəzərdən keçirək. Belə ki, Mülki və Siyasi Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktın (maddə 19) və Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinin (maddə 19) müddələrinin mətnindən göründüyü kimi, məlumat azadlığı hər iki sənəddə ifadə azadlığı çərçivəsində tənzimlənir və istənilən informasiyanı müxtəlif üsullarla və dövlət sərhədindən asılı olmayaraq axtarmaq, almaq və yaymaq hüquqlarını ehtiva edir. Burada üsulların müxtəlifliyi və dövlət sərhədindən asılı olmama kiberməkanda məlumat azadlığının qorunması aspektindən mühüm əhəmiyyətə malikdir. Bundan əlavə, adicəkilən maddələrin mətninə axtarmaq sözünün daxil edilməsi ilə belə bir mənə ortaya çıxır ki, hazırda mövcud olan məlumatlara çıxış əldə etməklə yanaşı, ayrı-ayrı şəxslər tərəfindən tələb olunacaq məlumatların verilməsi baxımından dövlətin üzərinə pozitiv öhdəlik qoyulur.

İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyasına gəldikdə isə, Konvensiyanın 10-cu maddəsi ifadə azadlığını

---

* Hüquq üzrə fəlsəfə doktoru / Bakı Dövlət Universiteti / gulnazrzayeva@mail.ru

təsbit etmişdir. Lakin digər iki beynəlxalq-hüquqi sənəddən fərqli olaraq, axtarmaq sözü daxil edilməmişdir. Daha konkret desək, Konvensiya yalnız informasiya və ideyaları almaq və yaymaq azadlıqlarını nəzərdə tutur. O zaman belə bir nəticəyə gəlmək olarmı ki Konvensiya dövlətlərin pozitiv öhdəliklərini istisna edir? – Qeyd olunan tənzimləmənin informasiya hüquqları kontekstində dövlətə təsir göstərmədiyi qənaəti İHAM-ın baxdığı işlər üzrə qəbul etdiyi qərarlar nəticəsində məhkəmə təcrübəsində də öz əksini tapmışdır. Məsələn, Leander İsveçə qarşı işində [12] hərbi bazada işə başlayan və daha sonra ona qarşı aparılan təhlükəsizlik istintaqı səbəbilə işdən çıxarılan Leander işdən çıxarılmasının səbəblərini öyrənmək istəsə də, onun tələbi rədd edilmişdir. Bundan sonra Leander Avropa Məhkəməsinə müraciət etmişdir. 10-cu maddə kontekstində informasiya əldə etmək hüququ baxımından araşdırıldıqda, Məhkəmə qeyd etmişdir ki, 10-cu maddə dövlətin üzərinə fiziki şəxslərə məlumat çatdırmaq öhdəliyi qoymur və bu maddə fiziki şəxslərə məlumatı əldə etmək hüququnu vermir, ona görə də heç bir pozuntu baş verməmişdir. Belə ki, maddədə məlumatı almaq hüququnun təsbiti əsasən dövlətin şəxsin başqalarının ona vermək istədiyi məlumatı almasını məhdudlaşdırmasını qadağan edir.

Qaskin Böyük Britaniyaya qarşı işində [6] isə Qaskin 18 yaşına qədər uşaqlığının çox hissəsini himayədarlıqda keçirmiş şəxsdir. O, 18 yaşı tamam olandan sonra onun haqqında saxlandığı müddət ərzində saxlanılan, ona baxan ailələrin kim olduğu barədə bəzi məlumatlar tələb etmiş və bu tələb rədd edilmişdir. Avropa Məhkəməsinə müraciətdən sonra Məhkəmə şəxsin öz uşaqlığı və erkən inkişaf dövrləri haqqında məlumat əldə etməsini şərtləndirmiş və 8-ci maddə baxımından pozuntunun olduğunu müəyyən etmişdir. Bununla belə, 10-cu maddə baxımından o, Leander işinə də istinad edərək qərara gəlmişdir ki, dövlət əlçatan məlumatın əldə edilməsinə müdaxilə etməmək öhdəliyinə malikdir, yəni dövlət məlumat vermək öhdəliyi altında deyil və 10-cu maddə bunu təmin edəcək mühafizə bəndi kimi qəbul edilməməlidir.

Məhkəmə bu günə qədər qəbul etdiyi qərarlarda dövlətin müdaxiləsi nəticəsində əlçatan məlumatın əldə edilməsinin mümkünsüzlüyünü 10-cu maddə baxımından ifadə azadlığına müdaxilə kimi qiymətləndirmişdir. Bununla belə, dövlətin fərdi məlumatların əldə edilməsinin qarşısının alması 10-cu maddə baxımından deyil, şəxsi və ailə həyatının qorunması məqsədi daşıyan və bununla bağlı dövlətin üzərinə pozitiv vəzifə qoyan 8-ci maddə baxımından pozuntu kimi qiymətləndirilmişdir [7].

Məlumat azadlığı həm fərdi, həm də sosial cəhətdən düzgün məlumat əldə etmək hüququnu da əhatə edir. Sunday Times Birləşmiş Krallığa qarşı qərarında Avropa Məhkəməsi təkcə məlumat almaq hüququnun deyil, həm də ictimaiyyətin dəqiq məlumat almaq hüququnun qorunduğunu bildirmişdir [16]. Siyasi və demokratik nəzarət yalnız real məlumatların əldə edilməsi ilə formalaşan ictimaiyyətin rəyi ilə mümkündür. Cəmiyyətin əldə etdiyi real

informasiya ilə ictimai rəy formalaşdırması üçün zəruri olan məlumat azadlığı dövlət üçün də şəffaflıq prinsipini zəruri edir.

Maraqlı cəhət ondadır ki, Məhkəmə əvvəlki qərarlarında informasiya əldə etmək hüququnu ifadə azadlığı kontekstində şərh etmirdi. Məsələn, Leander İsvaçə qarşı qərarında Məhkəmə hesab etmişdir ki, rəsmi reyestrlərdə saxlanılan məlumatların aidyyəti şəxsə bildirilməməsi 8-ci maddənin əhatə dairəsinə düşür. İnformasiyanın rəsmi sistemlərdən əldə olunması məsələsi ilə bağlı Konvensiyanın 10-cu maddəsinə əsasən heç bir ayrıca məsələ yaranmır [12].

Tarsagaga Szabadsagjogokert Macarıstana qarşı qərarında [15] isə Avropa Məhkəməsi yekdilliklə qəbul etmişdir ki, informasiya əldə etmək ifadə azadlığının tərkib hissəsidir. Məhkəmə ictimaiyyətin ümumi maraq kəsb edən məlumat almaq hüququna malik olduğunu qəbul etmişdir. Onun bu sahədə presedent hüququ bu cür məsələlərlə bağlı məlumat və ideyaların yayılmasına xidmət edən mətbuat azadlığı ilə bağlı işlənilib hazırlanmışdır.

Məhkəmənin son 10 il ərzində verdiyi qərarlara diqqət yetirdikdə, artıq məlumat almaq hüququnun daha geniş mənada qəbul edildiyi qənaətinə gələ bilərik. Məhkəmənin fikrincə, qeyri-dürüst, qeyri-dəqiq və ya kifayət qədər məlumat verilməməsi məlumat verməkdən imtina deməkdir. İkinci əsas meyar kimi isə ictimai marağın olub-olmaması qəbul edilir. Belə maraq olduğu təqdirdə ictimaiyyəti məlumatlandırmaq vəzifəsinə riayət olunması zəruridir [2].

Göründüyü kimi, uzun illər İHAM açıq informasiyaya çıxışın təminatı ilə bağlı dövlətlərin pozitiv öhdəliklərinin olması faktını tanımaq istəmirdi. Lakin buna baxmayaraq, Avropa dövlətlərinin böyük əksəriyyəti qanunla müəyyən edilmiş qaydada açıq məlumatlara çıxış hüququnu tanıyır [18] ki, bu da konstitusion qaydada öz təsbitini tapmışdır. Əslində belə tanıma şəffaflıq və aşkarlıq prinsiplərinin təminatı baxımdan zəruridir. Ona görə də məlumat azadlığının tərkibində açıq informasiyanın əlyetərliyinin təminatı mühüm element hesab olunmalı və məlumatı axtarmaq hüququ məlumat azadlığı ilə ehtiva olunmalıdır. Deməli, ARK-nın 50-ci maddəsində təsbit olunmuş “hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq, əldə etmək və yaymaq azadlığı” daha düzgün sayılır. Lakin həmin maddənin “məlumatı ötürmək və hazırlamaq azadlığı” hissəsi bir qədər mübahisəlidir.

Qeyd etmək lazımdır ki, respublikamızda cari informasiya qanunvericiliyini təhlil etsək, informasiyanın ötürülməsi ayrı-ayrı fiziki şəxslərin hüququ kimi deyil, müvafiq informasiya sahiblərinin qanunla müəyyən edilmiş çərçivədə səlahiyyəti kimi şərh olunmalıdır (Fərdi məlumatlar haqqında Qanunun 2.1.8, 2.1.16 və 14-cü maddələri). Qanunun 2.1.8-ci maddəsinə əsasən, fərdi məlumatların ötürülməsi fərdi məlumatların işlənilməsi prosesinin bir hissəsini təşkil edir. Bu işlənilmə prosesini isə ayrı-ayrı şəxslər deyil, fərdi məlumatların mülkiyyətçisi və ya operatorlar həyata keçirir. Fərdi məlumatların mülkiyyətçisi qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada fərdi məlumatların informasiya sistemi və ya ehtiyatı üzərində tam sahiblik, istifadə,

sərəncamvermə hüququnu həyata keçirən, fərdi məlumatların işlənməsi məqsədini müəyyən edən dövlət və ya yerli özünüidarə orqanı, hüquqi və ya fiziki şəxsdir (maddə 2.1.9). Fərdi məlumatların operatoru isə fərdi məlumatların toplanılmasını, işlənməsini və mühafizəsini həyata keçirən fərdi məlumatların mülkiyyətçisi və ya onun bu funksiyaları müəyyən həcmdə və şərtlərlə həvalə etdiyi dövlət və ya yerli özünüidarə orqanı, hüquqi və ya fiziki şəxsdir. Göründüyü kimi, fərdi məlumatların işlənməsi prosesi konkret subyektlərin səlahiyyətinə aid edilmişdir.

Bundan əlavə, adıçəkilən Qanunun 2.1.16 və 14-cü maddələrinə müvafiq olaraq, fərdi məlumatların transsərhəd ötürülməsi fərdi məlumatların qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədindən əlaqədar beynəlxalq təşkilatlara, başqa ölkələrin dövlət və ya yerli özünüidarə orqanlarına, hüquqi və ya fiziki şəxslərinə verilməsidir ki, bu, Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyi üçün təhdid yaratdıqda, eləcə də fərdi məlumatların ötürüldüyü ölkənin qanunvericiliyi həmin məlumatların Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş səviyyədə hüquqi mühafizəsini təmin etmədikdə yolveriləndir.

Deməli, şəxsin məlumatı ötürmək azadlığını məlumat azadlığı müstəvisində şərh etmək bir qədər məntiqi görünür. Sual yarana bilər: Söhbət şəxsin öz fərdi məlumatlarını ötürməsindən gedirsə, ötürmək hüququ kimi qəbul edilə bilərmi? – Qanunvericilikdə informasiyanın yayılması o qədər geniş məzmununda verilmişdir ki, bu, elə şəxsin özü haqqında məlumatlarını başqa şəxslərə çatdırmasını da ehtiva edir (2.1.12-ci maddə).

O ki qaldı informasiyanı hazırlamaq hüququna, bu element yaradıcılıq azadlığının və əqli mülkiyyət hüququnun məzmununa daxildir. Ona görə də hesab edirik ki, Konstitusiyanın 50-ci maddəsinin I bəndindən hazırlamaq, ötürmək sözlərinin çıxarılması daha düzgün olar.

1.1.2. Məlumat azadlığını təsbit edən 50-ci maddənin II və III bəndlərinə dair təkliflər

ARK-nın 50-ci maddəsi ilə bağlı digər problemləli məqam bu maddənin II bəndindən irəli gəlir. Burada kütləvi informasiyanın azadlığına təminat verilməsi və kütləvi informasiya vasitələrində, o cümlədən mətbuatda senzuranın qadağan olunması təsbit olunmuşdur. Belə bir tənzimləmə yuxarıda qeyd etdiyimiz beynəlxalq sənədlərdə öz əksini tapmamışdır. Yalnız Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktın 19-cu maddəsində informasiyanın axtarılması, alınması və yayılması üsullarından biri qismində medianın tanınması həmin maddənin media azadlığını da əhatə etdiyinin göstəricisidir.

Qeyd etməliyik ki, media vasitələri ictimaiyyəti maarifləndirmək məqsədilə ictimaiyyətin məlumat almaq hüququnu həyata keçirməyə imkan verən ən mühüm mənbələrdən biridir. İnsanların müstəqil düşünməsi, sərbəst fikir formalaşması üçün hər cür düşüncə haqqında məlumat verən media

vasitələrinin də olması zəruridir. Bu kontekstdə medianın əsas vəzifəsi insanları doğru yola yönəltmək deyil, əksinə onların fikirlərini formalaşdırmaq üçün hər cür məlumat və ideyalara çıxış imkanı yaratmaqla onlara real informasiyaya çıxış imkanı formalaşdırmaqdan ibarətdir. Ona görə də media azadlığının təminatı məlumat azadlığının realizəsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Tarixə nəzər salsaq görürük ki, keçmiş SSRİ dövründə respublikamızda fikir və söz azadlığının təminatı heç də ürəkaçan olmamışdır. “Azərbaycan Respublikasında söz, fikir və məlumat azadlığının təmin edilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 avqust 1998-ci il Fərmanı bu sahədə atılan ilk addımlardan biri kimi qiymətləndirilməlidir. Fərman senzuranın ləğvi, normativ bazanın formalaşdırılması, beynəlxalq normalarla uyğunluğun təminatı kimi tədbirlərin icrasını nəzərdə tutur ki, bunların hamısı söz, fikir və məlumat azadlığının qorunması sahəsində mühüm əhəmiyyətə malikdir [11, s. 307]. Bu baxımdan, senzuranın konstitusion qaydada qadağan olunmasının tarixi zərurətdən irəli gəldiyini söyləyə bilərik. Onu da qeyd etməliyik ki, əksər dövlətlərdə media azadlığı konstitusiyada deyil, konkret qanunlarla bəyan edilir (bəzi dövlətlərdə isə əksinə medianın azadlığı ayrıca konstitusiya maddəsi ilə tənzimlənir. Məsələn, Türkiyə Konstitusiyasının 28-ci maddəsi).

Təbii ki, medianın azadlığının və senzuranın qadağan olunmasının təsbiti mütərəqqi hal kimi qiymətləndirilməlidir. Lakin 50-ci maddənin II bəndinin yenidən formulə edilməsinə zərurət vardır. Belə ki, “Media haqqında” Qanuna əsasən, kütləvi informasiya əldə olunması, ötürülməsi, istehsalı və yayımı Azərbaycan Respublikasının qanunları ilə məhdudlaşdırılmayan, qeyri-məhdud sayda şəxslərə çatdırmaq məqsədilə media subyektləri tərəfindən dərc olunan və (və ya) yayımlanan məlumatlardır (maddə 1.1.1.). Media kütləvi informasiyanın dövrü və ya müntəzəm olaraq dərc olunmasını və (və ya) yayımlanmasını həyata keçirmək üçün istifadə olunan alət və vasitələr, habelə onlar vasitəsilə formalaşan informasiya mühitidirsə (maddə 1.1.2.), media subyektı əsas fəaliyyət növü kütləvi informasiyanın dərc olunması və (və ya) yayımlanması olan fiziki (jurnalistlər istisna olmaqla) və ya hüquqi şəxsdir (maddə 1.1.3). Deməli, kütləvi informasiyanın azadlığı “Media haqqında” Qanunun 5-ci maddəsində öz əksini tapmış media azadlığı ilə eynilik təşkil edir. Bu isə o deməkdir ki, media azadlığına dair müddəanın 50-ci maddədə deyil, ARK-nın 47-ci maddəsində təsbit olunması daha düzgündür. Eyni zamanda, medianın yuxarıda qeyd olunan anlayışından açıq-aydın görünür ki, bu informasiya mühiti kütləvi informasiyanın dövrü və ya müntəzəm olaraq dərc olunmasını və (və ya) yayımlanmasını həyata keçirmək üçün fəaliyyət göstərir. Ona görə də “Kütləvi informasiya vasitələrində, o cümlədən mətbuatda dövlət senzurası qadağandır” əvəzinə “Media sahəsində dövlət senzurası qadağandır” cümləsindən istifadə olunması daha düzgün olar.

Eyni zamanda, ARK-nın 50-ci maddəsində III bəndindəki “kütləvi informasiya vasitələrində” ifadəsinin “mediada” sözü ilə əvəz olunması məqsədemüvafiqdir.

II. Fikir və söz azadlığı yoxsa ifadə azadlığı: müqayisəli-hüquqi təhlil

İfadə azadlığı demokratik hüquqi dövlətin əsaslarını təşkil etməklə yanaşı, fərdlərin azad düşüncə mühitində öz fikirlərini ifadə etməsi nəticəsində cəmiyyətlərin inkişafına töhfə verir. İfadə azadlığına fərdin öz daxili aləmində yaratdığı düşüncə və həmin düşüncənin ifadəsi, yəni təzahürü daxildir [5, s. 517-518]. Qısa sözlə desək, bu azadlıq sərbəst şəkildə müxtəlif fikir və mülahizələrə yiyələnmək, bu fikirlər arasında seçim etmək, başqa insanlarla bölüşmək hüququ kimi başa düşülür. Hələ XX əsrin sonlarında İHAM ifadə azadlığının istənilən mədəni, siyasi və sosial informasiyanın ötürülməsinə imkan verən bəddi məlumatları əhatə etdiyini bildirmişdir [13].

İfadə azadlığı digər hüquq və azadlıqların qorunması üçün təminat kimi qiymətləndirilə bilər. Çünki ifadə azadlığının tanınmadığı bir yerdə şəxs öz tələblərini ifadə edə bilmədiyi səbəbindən digər hüquq və azadlıqların həyata keçirilməsində də maneələr yaranacaqdır. Təsadüfi deyil ki, əsas insan hüquq və azadlıqlarının tez-tez pozulduğu bir çox dövlətlərdə ifadə azadlığının lazımı səviyyədə tanınmadığı və ya istifadə edilmədiyi müşahidə edilir [10, s. 8].

İfadə azadlığı tək-cə fikrin yayılmasını deyil, həm də rəy və məlumatların formalaşmasını əhatə edir. Bu baxımdan, insanlar fikir və məlumat əldə edərkən, rəy bildirmək üçün onları yayarkən hamı ilə bərabər rəftar edilir. Odur ki, bərabərlik prinsipinə zidd olan ifadə azadlığının elementlərinin pozulması həm də ayrı-seçkiliyin qadağan olunmasının pozulması demək olacaqdır. Ayrı-seçkilik birbaşa və ya dolayı yolla baş verə bilər. Birbaşa ayrı-seçkiliyə misal olaraq məhkumun vizual və yazılı media materiallarına çıxışının məhdudlaşdırılmasını göstərmək olar. Belə olan halda fikir və məlumat əldə edə bilməyən şəxs azad fikrə malik ola və son nəticədə onu ifadə edə bilməz. Dövlətin pozitiv öhdəliyi çərçivəsində dolayı ayrı-seçkilik informasiya telekommunikasiya infrastrukturunun ölkə boyu bərabər, geniş və ucuz təmin edilməməsi kimi qiymətləndirilə bilər. Beləliklə, nəqliyyat xərclərinin nisbətən baha olduğu kənd yaşayış məntəqələrinə informasiya texnologiyalarının daxil olması çətinləşəcəyindən insanların öz ifadə azadlığından tam istifadə etmələrinin qarşısı alınacaqdır. Ona görə də dövlətin öz pozitiv öhdəliyi çərçivəsində pozuntunu aradan qaldırması vacibdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, fikir və söz azadlığının konstitusion qaydada təsbit olunması hələ bu azadlığın reallaşdırılmasının təminatı demək deyil. Şəxs öz fikir və mülahizələrini açıqlamadığı halda təminat mexanizmini müəyyənləşdirmək mümkün olmur. Çünki bu zaman həmin fikirlər daxili xarakter daşıyaraq, xarici ifadə formasına malik olmur. Məhz açıqlanmaqla, yəni müxtəlif üsullarla ötürülmək və yayılmaqla fikir və söz azadlığından istifadə

xarici təzahür formasını almış olur. Fikir və söz azadlığını həyata keçirən şəxs öz əqidəsini ifadə edir. Ona görə də əksər tədqiqatçılar “ifadə azadlığı” anlayışından istifadə edirlər. Həmçinin fikir və söz azadlığını əks etdirən beynəlxalq sənədlərin hamısında həm fikir və söz azadlığı, həm də məlumat azadlığı eyni maddədə əks olunmuşdur və əsas etibarilə, “ifadə azadlığı” ifadəsindən istifadə olunur. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, fikir və ideyalar ifadə olunmaqla, fikir və söz azadlığı realizə olunur. Bu baxımdan, “ifadə azadlığı” terminindən istifadəni normal qəbul etmək olar. Lakin bu, həmin anlayışın məlumat azadlığı ilə eyniləşdirilməsinə gətirib çıxarmamalıdır. İkinci daha geniş olub, məlumatların əldə edilməsi, axtarılması və yayılması kimi azadlıqları da ehtiva edir. Ümumiyyətlə, ifadə azadlığı (və ya fikir və söz azadlığı) və məlumat azadlığını bir-birindən təcrid olunmuş formada təsəvvür etmək mümkün deyil. İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin bir çox qərarlarının təhlilinə əsasən, deyə bilərik ki, əksər hallarda onlardan biri digərinin təminatında xüsusi əhəmiyyətə malik olur. Məsələn, Autronik İsveçrəyə qarşı (1990) məhkəmə işində problem dövlət orqanlarının iddiaçı şirkətə xaricdən yayım ötürülməsinə icazə verməkdən imtina etdiyi zaman şirkətin ifadə azadlığına müdaxilənin edilib-edilməməsi idi. Məhkəmə iddiaçının ideya və məlumatları qəbul etmək imkanının məhdudlaşdırılması vasitəsilə ifadə azadlığına edilmiş müdaxiləni asanlıqla aşkarlamışdı. Eynilə, Xurşid Mustafa və Tarzibaçı İsveçə qarşı (2008) məhkəmə işində Məhkəmə İsveç məhkəməsinin dəstəklədiyi mülk sahibinin icarəçiyə mənzilindən kənarında peyk çanağı quraşdırmağa icazə verməməsi əsasında, yenə də onların məlumat almaq hüququna əngəlin törədildiyinə əsaslanmaqla, ifadə azadlığına müdaxilə olunduğu qərarına gəlmişdi [17, s. 9].

III. Məlumat azadlığı və ifadə azadlığına dair məhdudiyyətlər: zərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 71-ci maddəsində dəyişiklik

Həm beynəlxalq normalarda, həm də dövlətdaxili tənzimlənmədə məlumat və ifadə azadlığı ilə bağlı bir sıra məhdudiyyətlər nəzərdə tutulmuşdur ki, bunlar hüquq və azadlıqların pozulması kimi şərh olunmamalıdır. Avropa Konvensiyasının 10-cu maddəsində ifadə azadlığına dair məhdudiyyətlər üçün aşağıdakı şərtlər müəyyən olunmuşdur:

- ✓ Məhdudiyyətlər qanunda nəzərdə tutulmalıdır;
- ✓ Məhdudiyyətlər legitim maraqlardan birinin (Konvensiyanın 10.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan) müdafiəsinə yönəlməlidir;
- ✓ Məhdudiyyətlər demokratik cəmiyyət baxımdan zəruri xarakter daşmalıdır.

Birinci şərt məhdudiyyətin yalnız qanunla müəyyən edilməsinin yolverilənliyini nəzərdə tutur və əsas məqsədi dövlət tərəfindən məhdudiyyətlərin özbaşınalığının qarşısını almaqdan ibarətdir. Kontinental hüquq ailəsinə daxil olan respublikamızda məlumat və ifadə azadlığı bütün insan hüquqları və azadlıqları kimi yalnız qanunla məhdudlaşdırıla bilər.

Konstitusiyanın 71-ci maddəsinin II bəndi bu barədə birbaşa göstəriş nəzərdə tutmuşdur. Lakin Avropa Məhkəməsinin qərarlarında qanunilik tələbi ilə bağlı müxtəlif yanaşmalar vardır. Maraqlı tərəf onda özünü büruzə verir ki, Avropa Məhkəməsi qanun anlayışını daha geniş məzmununda şərh edir. Sunday Times Birləşmiş Krallığa qarşı, Sanoma Vitgevers B.V. Niderlanda qarşı qərarlarında Məhkəmə Kontinental Avropa və digər hüquq sistemlərinin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq, Konvensiyanın 8-ci maddəsindən 11-ci maddəsinədək göstərilən qanunauyğun və qanunla müəyyən edilmiş sözləri ilə bağlı bildirmişdir ki, həmişə qanun termini özünün formal mənasında deyil, substantiv mənasında nəzərdə tutulur. Buraya həm yazılı qanun, həm də yazılmamış qanunlar daxildir. Qanun həm qanunla müəyyən edilmiş hüquq, həm də hakimlərin verdiyi hüquq kimi anlaşılmalıdır. Di Stefano İtaliyaya qarşı məhkəmə işində Böyük Palatanın qəbul etdiyi qərarda deyilirdi ki, qanunla nəzərdə tutulmuş ifadəsindən irəli gələn tələblərdən biri müəyyənlikdir. Buna görə də norma vətəndaşların davranışlarını tənzimləmək üçün kifayət qədər dəqiqliklə hazırlanmadığı təqdirdə qanun kimi nəzərə alın bilməz [17, s. 35].

Digər tərəfdən, tənzimləməni ehtiva edən qanun fiziki şəxslər üçün əlçatan və başa düşülən olmalıdır. Avropa Məhkəməsi bu tələbə üstünlük verməsini belə əsaslandırır ki, qanunla nəzərdə tutulmaq proqnozlaşdırıla bilənliyi təmin edir. Fərdlər öz davranış və hərəkətlərinin nəticələrini qabaqcadan görməyi bacarmalıdır və onlara öz davranışlarına nəzarət etməyə imkan verən tənzimləmələr 10-cu maddə çərçivəsində hüquqi norma kimi uyğun hesab edilə bilər [4].

Rekvensi Macarıstana qarşı iş üzrə isə Məhkəmə qanunla müəyyən edilmiş anlayışını və onunla bağlı müəyyənlik prinsipini birbaşa formada yerli qanunvericiliklə əlaqələndirmişdir: Konstitusiyanın müddəaları ümumi xarakterli olduğu üçün onlardan tələb olunan dəqiqlik səviyyəsi digər qanunvericiliklərə nəzərən daha aşağı ola bilər. Bu müddəaları şərh etmək üçün qanunla müəyyənləşdirilən tələblərə cavab verən daha müfəssəl yerli qanunvericilik bazası mövcuddur [17, s. 36]. Məhz bunu rəhbər tutaraq, Məhkəmə əksər işlərdə (məsələn, Gaveda Polşaya qarşı) [5, s. 8-9] məhz qanunda göstərilmiş dəqiq tələblərə riayət olunmasını vacib saymışdır.

Əsas hüquq və azadlıqların qanunla və konstitusiyanın mətninə uyğun olaraq məhdudlaşdırıla bilməsi qanunvericiyə istədiyi həddə məhdudiyətlər qoymaq səlahiyyəti vermir. Əsas hüquq və azadlıqlar müxtəlif dərəcədə məhdudlaşdırıla bilər, ona görə də məhdudiyət lazım olandan artıq olmamalıdır. Başqa sözlə, bu zərurət əsasında mütənasiblik prinsipi yüksəlidir. Mütənasiblik prinsipi mahiyyətə bir neçə prinsipin birləşməsindən ibarətdir.

Birincisi, əlverişlilik prinsipini qeyd etməliyik ki, bu prinsip məhdudiyət vasitələrinin məhdudiyətin məqsədinə çatmaq üçün uyğun olmasını bildirir. Bu baxımdan, yoluxucu xəstəliyin yayılmasının qarşısını almaq üçün gecə saat on ikidən sonra musiqi yayımının qadağan edilməsi əlverişlilik prinsipinin pozulmasının hazırkı nümunəsidir. Demək olmaz ki, musiqi yayımı saat on

ikidən əvvəl xəstəliyin yayılmasına səbəb olmur, daha sonra təhlükə yaradır. Üstəlik, ictimai musiqi yayımının qadağan edilməsi özlüyündə insanların bir yerə toplaşmasının qarşısını almaq üçün uyğun deyil [3, s. 37].

Mütənasibliyin başqa bir alt prinsipi zərurət prinsipidir. Məhdudiyət alətinin məhdudiyət məqsədinə nail olmaq üçün uyğun olması faktı mütənasibliyi təmin etmir. Vasitələr həm də məhdudlaşdırma zərurətini təşkil etməlidir. Başqa sözlə, əsas hüququ məhdudlaşdırmaq məqsədinə çatmaq, lakin onu ən az şəkildə məhdudlaşdıran alət zəruri vasitədir. Ona görə də qanunverici məqsədə çatmaq üçün mövcud olan vasitələr arasında ən az məhdudlaşdırıcı vasitələri seçməlidir.

Məhdudiyətlərin legitim maraqlardan birinin müdafiəsinə yönəlməsi şərti ilə bağlı Avropa Konvensiyasının 10.2-ci maddəsi bu maraqlara aşağıdakıları daxil edir: dövlət təhlükəsizliyi və dövlətin ərazi bütövlüyü, ictimai asayiş, iğtişaşların və cinayətlərin qarşısının alınması, sağlamlığın və ya mənəviyyatın müdafiəsi, digər şəxslərin nüfuzu və ya hüquqlarının müdafiəsi, konfidensial məlumatların açıqlanmasının qarşısının alınması, ədalət mühakiməsinin nüfuzunun və qərəzsizliyinin təmin edilməsi.

Sadalanın məqsədlərdən birinə uyğun gəlməyən məhdudiyət hüququn pozulmasını təşkil edir ki, həmin məqsədlər dövlət və ictimai maraqların qorunmasına xidmət edir. Dövlət maraqları ictimai maraqlarla qarşılıqlı əlaqədə olub, biri digərindən üstün deyil. İctimai mənafeləri əks etdirən istiqamətlər dövlət orqanları tərəfindən qanuni formaya salınmazsa, onların müdafiəsindən söhbət gedə bilməz. Eyni zamanda, dövlət öz fəaliyyətində cəmiyyətin maraqlarını rəhbər tutmadığı halda, demokratiklik prinsipi birbaşa şəkildə pozulmuş olacaqdır.

Əksər hallarda legitim maraqların pozulması elə qanunauyğunluq şərtini də pozmuş olur. Çünki milli qanunvericiliklər legitim maraqlara qəsd edən fəaliyyəti qadağan edir. Sürek Türkiyəyə qarşı qərarında Məhkəmə bu yanaşmanı təsdiq etmişdir [7].

Məlumat və ifadə azadlığına dair məhdudiyətlərin demokratik toplumda zəruri olub-olmadığı hər zaman yoxlanmalıdır. Buradakı zəruri ifadəsi dar mənada məcburi kimi qəbul edilməməlidir. Məhkəmə əksinə faydalı, ağlabatan və ya arzuolunan kimi şərhlərlə bu ifadəyə açıqlama vermişdir [7].

Avropa Konvensiyasının 10-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş legitim maraqlar ARK-nın 71-ci maddəsində fərqli qaydada təsbit olunmuşdur: Hər kəsin hüquq və azadlıqları digərlərinin hüquq və azadlıqları ilə məhdudlaşır; Müharibə, hərbi vəziyyət və fəvqəladə vəziyyət, habelə səfərbərlik elan edilərkən insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının həyata keçirilməsi Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq öhdəliklərini nəzərə almaq şərti ilə qismən və müvəqqəti məhdudlaşdırıla bilər.

Burada müsbət hal kimi hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılmasının dövlət tərəfindən gözlənilən nəticəyə mütənasibliyi prinsipinin təsbit olunmasını

qeyd edə bilərik. Lakin legitim maraqlarla əlaqədar bəndlərin redaktəsinə ehtiyac vardır. Bu məqsədlə Avropa Konvensiyasının 10-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş legitim maraqlara diqqət yetirək:

1. milli təhlükəsizlik, ərazi bütövlüyü və ya ictimai asayiş maraqları naminə;
2. iğtişaşın və ya cinayətin qarşısını almaq üçün;
3. sağlamlığın və mənəviyyatın qorunması üçün;
4. digər şəxslərin nüfuzu və ya hüquqlarının müdafiəsi üçün;
5. gizli əldə edilmiş məlumatların açıqlanmasının qarşısını almaq üçün
6. ədalət mühakiməsinin nüfuz və qərəzsizliyini təmin etmək üçün.

“Milli təhlükəsizlik haqqında” Qanunun 1, 2 və 6-cı maddələrinə istinadən “milli təhlükəsizlik” anlayışının daha geniş olduğu və yuxarıdakı 1 və 3-cü bəndləri əhatə etdiyi qənaətinə gələ bilərik. O ki qaldı cinayətlərin qarşısının alınması məsələsinə, burada “İnformasiya əldə etmək haqqında” Qanunun 2.4.-1-ci maddəsində istifadə olunmuş “cinayət işləri üzrə ibtidai araşdırmanın normal gedişinin təmin edilməsi” ifadəsinin də əlavə olunmasını məqsədəuyğun sayırıq. Daha dəqiq desək, ikinci legitim maraq “cinayətlərin qarşısının alınması və cinayət işləri üzrə ibtidai araşdırmanın normal gedişinin təmin edilməsi” kimi nəzərdə tutulsa, daha düzgün olar. Həmçinin “ədalət mühakiməsinin nüfuzunun və qərəzsizliyinin təmin olunması” da legitim maraqlar sırasında yer almalıdır. “Digər şəxslərin nüfuzu və ya hüquqlarının müdafiəsi” ifadəsi bir qədər qeyri-müəyyəndir. İnsan hüquq və azadlıqları bütövlükdə ayrı-ayrı şəxslərin şərəf və ləyaqətinin müdafiəsini də əhatə etdiyi üçün “digər şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin olunması” ifadəsi daha düzgündür. Beləliklə, hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılması ilə bağlı müddədə yuxarıda qeyd etdiyimiz dörd legitim marağın təmin edilməsi məqsədlə məhdudlaşdırmaya yol verilməsi məsələsi öz əksini tapsa, daha məqsədəuyğun olar. Təbii ki, burada “qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada və əsaslarla” ifadəsi də mütləq şəkildə nəzərdə tutulmalıdır.

IV. Nəticə

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 47-ci maddəsində yalnız hər kəsin fikir və söz azadlığı bəyan olunur. Beynəlxalq normalarda təsbit olunmuş ifadə azadlığı daha geniş məzmunla malikdir, çünki həmçinin şəxsin informasiya və bilik mübadiləsi üzrə hüquqlarını ehtiva edir. Beynəlxalq normalarda hər iki hüququn eyni maddədə təsbitinin başlıca səbəbi onların sıx əlaqəsindən irəli gəlir. Deməli, ifadə azadlığının beynəlxalq normalar əsasında tənzimlənməsi daha uğurlu təcrübə kimi sayıla bilər. Bu baxımdan, əslində Konstitusiyanın 47-ci maddəsinin adının “İfadə azadlığı” kimi adlandırılması, 50-ci maddənin I bəndindən məlumat azadlığı ilə bağlı təklifdə qeyd etdiyimiz anlayışların çıxarılması və 50-ci maddənin II bəndinin 47-ci maddəyə əlavə olunması daha məqsədəmüvafiqdir.

Məqalədə müfəssəl təhlillər aparılaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 47 və 50-ci maddələrinin aşağıdakı redaktədə verilməsi təklif edilmişdir:

“Maddə 50. Məlumat azadlığı

I. Hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq, *aldə etmək və yaymaq* azadlığı vardır.

III. Hər kəsin *mediada* dərc edilən və onun hüquqlarını pozan və ya mənafeələrinə xələl gətirən məlumatı təkzib etmək və ya ona cavab vermək hüququna təminat verilir.”

“Maddə 47. *İfadə azadlığı*

I. Hər kəsin *ifadə* azadlığı vardır.

II. Heç kəs öz fikir və əqidəsini açıqlamağa və ya fikir və əqidəsindən dönməyə məcbur edilə bilməz.

III. İrqi, milli, dini, sosial və hər hansı digər meyara əsaslanan ədavət və düşmənçilik oyadan təşviqata və təbliğata yol verilmir.

IV. *Media azadlığına* təminat verilir. *Media sahəsində* dövlət senzurası qadağandır.”

Eyni zamanda xüsusi vurğulanmalıdır ki, hüquqdan səmərəli və məqsədlərinə uyğun istifadə etmək üçün onun əhatə dairəsini bilmək vacibdir. Ona görə də digər hüquq və azadlıqlar kimi məlumat azadlığına dair məhdudiyətlərin də konkret müəyyən olunması vacibdir. Tədqiqat zamanı istinad edilmiş beynəlxalq normalarda bu cür məhdudiyətlər sadalansa da, Azərbaycan Konstitusiyasında nə 50-ci maddədə, nə də 47-ci maddədə bu barədə tənzimləmə yoxdur. Yalnız “İnformasiya əldə etmək haqqında” Qanunun 2.4-1-ci maddəsinin məzmunundan belə məhdudiyətlərin dairəsini müəyyənləşdirmək olur ki, bu normanın özündə də qeyri-dəqiqlik mövcuddur. Məsələn, dövlətin maraqlarının dairəsi müəyyən olunarkən, xarici-siyasi, kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat kimi strateji maraqlar normadan kənar qalmışdır. Ona görə də hesab edirik ki, konstitusion qaydada məhdudiyətlərin dairəsi beynəlxalq normalara uyğun formada müəyyən olunmalıdır. Hesab edirik ki, Konstitusiyanın 71-ci maddəsində II bəndin ikinci cümləsi aşağıdakı məzmununda təsbit olunsa, daha məqsədəuyğun olar:

“Hər kəsin hüquq və azadlıqları *qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada və əsaslarla milli təhlükəsizliyin, digər şəxslərin hüquq və azadlıqlarının, ədalət mühakiməsinin nüfuzunun və qərəzsizliyinin, cinayət işləri üzrə ibtidai araşdırmanın normal gedişinin təmin olunması və cinayətlərin qarşısının alınması məqsədilə məhdudlaşdırıla bilər*”.

REFERENCES:

1. Aliyev, A.I. Human rights. Textbook. Second edition, revised. - Baku: Nurlar, - 2019. - 352 p (in Azerbaijani / Əliyev, Ə.İ. İnsan hüquqları.

- Dərslik. Yenidən işlənmiş və əlavələr edilmiş ikinci nəşri. – Bakı: Nurlar, – 2019. – 352 s).
2. Association Burestop 55 and Others v France 56176/18 and others, Application No. 56176/18, 1 July 2021:
URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%5D%22%5D%7B%22001-229227%22%7D> [last access: 13.10.2024]
  3. Ceylan A. The Principle of Dimensionality in Theory and Practice: / Graduate Thesis / – Gazi University Institute of Social Sciences, – 2008. – 168 p (in Turkish / Ceylan, Ali. Teori ve Uygulamada Ölçülülük İlkesi: / Yüksek Lisans Tezi / – Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, – 2008. – 168 s).
  4. Chauvy and others v. France. Application no. 64915/01, 29.06.2004:
URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%5B%5D%22%5D%7B%22001-61861%22%7D> [last access: 13.10.2024]
  5. Freedom of expression in Europe: Case-law concerning Article 10 of the European Convention on Human Rights. – Council of Europe Publishing, – 2007. – 188 p.
  6. Gaskin v. the United Kingdom, 7 July 1989:
URL:<https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-57519&filename=CASE%20OF%20LEANDER%20v.%20> [last access: 13.10.2024]
  7. Handyside v. United Kingdom, Application No. 5493/72, 7 December 1976:
URL:<https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/handyside-v-uk/> [last access: 13.10.2024]
  8. Herczegfalvy v. Austria, Application No. 10533/83, 24 September 1992:
URL:<https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-57519&filename=CASE%20OF%20LEANDER%20v.%20> [last access: 13.10.2024]
  9. Human Rights Handbook / Durmuş, Tezcan, Mustafa Ruhan, Erdem, Rifat Murat, Onok, Oguz, Sancakdar. - Ankara: Seçkin Yayıncılık, 9.Baskı, - 2021. - 1136 p (in Turkish / İnsan Hakları El Kitabı / Durmuş, Tezcan, Mustafa Ruhan, Erdem, Rifat Murat, Onok, Oğuz, Sancakdar. – Ankara: Seçkin Yayıncılık, 9.Baskı, – 2021. – 1136 s).
  10. İhsan D., Metin T. Human Rights and Freedom of Expression in Türkiye // - Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu, - 2003. - p. 8-16 (in Turkish / İhsan, Dağı, Metin, Toprak. Türkiye’de İnsan Hakları Ve İfade Özgürlüğü // – Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu, – 2003. – s. 8-16).
  11. Information law: textbook / A.I.Aliyev, G.A.Rzayeva, A.N.Ibrahimova, B.A.Maharramov, Sh.S.Mammadrzali - Bakı: Nurlar publishing house, - 2019. - 448 p (in Azerbaijani / İnformasiya hüququ: dərslik / Ə.İ.Əliyev,

- G.A.Rzayeva, A.N.İbrahimova, B.A.Məhərrəmov, Ş.S.Məmmədrzalı - Bakı: Nurlar nəşriyyatı, – 2019. – 448 s).
12. Leander v. Sweden, Application no. 9248/81, 26 March 1987:
URL:<https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-57519&filename=CASE%20OF%20LEANDER%20v.%20>
[last access: 13.10.2024]
  13. Müller and Others v. Switzerland. Application No. 10737/84, 24 May 1988:
URL: <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/muller-v-switzerland/#:~:text=Josef%20Felix%20M%C3%BCller%20and%20nine,a%20fine%20after%20criminal%20proceedings> [last access: 13.10.2024]
  14. Surek v. Turkey. Application No. 26682/95, 08.07.1999:
URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-141273%22%5D%7D> [last access: 13.10.2024]
  15. Társaság a Szabadságjogokért v. Hungary, Application no. 37374/05, 14 April 2009:
URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-92171%22%5D%7D> [last access: 13.10.2024]
  16. The Sunday Times v. United Kingdom. Application No. 6538/74, 26.04.1979:
URL: <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/the-sunday-times-v-united-kingdom/#:~:text=Case%20Summary%20and%20Outcome,violated%20its%20freedom%20of%20expression.> [last access: 13.10.2024]
  17. Toby, Mendel. Freedom of Expression: A Guide to the Interpretation and Meaning of Article 10 of the European Convention on Human Rights. – UNESCO: Paris, – 2012. – 91 p.
  18. The global network of freedom of information advocates
URL: www.freedominfo.org [last access: 13.10.2024]

IS THERE A NEED TO AMEND THE CONSTITUTION: CONFLICTS IN NORMS ON INFORMATION RIGHTS AND FREEDOMS IN AZERBAIJAN

GULNAZ RZAYEVA*

Abstract

The Constitution of the Republic of Azerbaijan forms the basis of the national legislative system. As in all areas of law, the guiding provisions and preliminary beginnings for the right to information are defined in the Constitution. However, the changes in the forms of realization of rights and freedoms in the field of information, arising from the demands of the modern era, make it necessary to reconsider many constitutional norms. In the article we have presented, the following articles of the Constitution of the Republic of Azerbaijan will be analyzed and suggestions and recommendations will be presented: freedom of information (Article 50 of the Constitution of the Republic of Azerbaijan); freedom of thought and speech (Article 47 of the

---

* PhD in Law / Baku State University / gulnazrzayeva@mail.ru

Constitution of the Republic of Azerbaijan); guarantee of human and civil rights and freedoms (Article 71 of the Constitution of the Republic of Azerbaijan).

Keywords: *Constitution of the Republic of Azerbaijan, freedom of information, freedom of expression, restrictions, legitimate interests, proportionality.*

ЕСТЬ НЕОБХОДИМОСТЬ ИЗМЕНЕНИЯ КОНСТИТУЦИИ: КОНФЛИКТЫ НОРМ ОБ ИНФОРМАЦИОННЫХ ПРАВАХ И СВОБОДАХ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

ГУЛЬНАЗ РЗАЕВА*

Аннотация

Конституция Азербайджанской Республики составляет основу национальной законодательной системы. Как и во всех областях права, руководящие положения и предварительные основы права на информацию определены в Конституции. Однако изменения в формах реализации прав и свобод в сфере информации, вытекающие из требований современной эпохи, заставляют пересмотреть многие конституционные нормы. В представленной нами статье будут проанализированы следующие статьи Конституции Азербайджанской Республики и представлены предложения и рекомендации: свобода информации (ст. 50 Конституции Азербайджанской Республики); свобода мысли и слова (ст. 47 Конституции Азербайджанской Республики); гарантия прав и свобод человека и гражданина (ст. 71 Конституции Азербайджанской Республики).

Ключевые слова: *Конституция Азербайджанской Республики, свобода информации, свобода выражения мнений, ограничения, законные интересы, соразмерность.*

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 17.05.2024

Çapa qəbul: 23.09.2024

---

* Кандидат юридических наук / Бакинский Государственный Университет /
gulnazrzayeva@mail.ru